

Leží přede mnou kniha přísně vědecká a ryze odborná, a k tomu z vědního odboru, v němž jsem laikem, nedávno vydaný foliant *Nauky o lékařském poklepu a poslechu* od univ. profesora Ladislava Syllaby (nákladem Bursíka a Kohouta), která ve mně znova rozdmýchala myšlenky léta a léta mne znepokojující, myšlenky dotýkající se základních otázek po smyslu vědecké práce pro národnost a lidství, po poměru vědeckého díla k osobnosti badatelově a k tvorbě kulturní. Jest to zásluha tohoto velikého díla, hlavně jeho předmluvy a části historické, obírající se duchy různých národností, od Auenbruggera přes Corvisarta, Laënneca, Stokesa, Škodu k Weilovi, a charakterisující neobyčejně bystře, s plastičností opravdu uměleckou německé, francouzské, anglické i české budovatele nauky o poslechu a poklepu, že tyto otázky znovu se ve mně zjitřily. Neboť prof. Syllaba není odborník v krátkozrakém smyslu tohoto slova, odborník výlučný a vylučující, který se domnívá, že odbornictví záleží v tom, že si vědec vybere uzounký segment látkového badání a osamotní jej nejprve úplně od všeobecných hledisk a perspektiv vědeckých a lidských. Nikoliv! Prof. Syllabovi vědecká práce postupuje zároveň a souběžně dvojím směrem, který se doplňuje a kontroluje: zabírá se s největší přesností a svědomitostí do otázek odborných, ale tato práce badatelská děje se stále pod velikým zorným úhlem celkovým, pro celkovost vědecké koncepce životné, která má sloužiti životu a obohacovati jej. Prof. Syllaba jest odborník v nejlepší smyslu slova, ale

vedle toho i duch vědecky filosofický, který neztrácí se zřetele poslední otázky vši lidské tvorby: život národní a kulturní. Jemu badání odborné jest jen cestou a prostředkem k tvořivosti osobnostní, lidské i národní.

Nejsem povolán, abych posoudil na tomto místě odborně badatelský význam jeho díla. To stane se jistě brzy v našem listě jiným odborníkem, jak bylo slíbeno hned při oznámení, že kniha prof. Syllaby vyšla. Ale kniha zajímá mne zde jako *literárního a kulturního historika*, který touží poučiti se o tom, jak řeší si vynikající odborník poměr své badatelské práce k universalitě lidské tvorby národní a kulturní; jak sám svou velikou oddanou práci badatelskou zaklínuje v soudobý život národní a světový; jak ji pojímá jako dílo mravně osobnostní a lidské.

Prof. Syllaby jest úplně vzdálena jakákoli demagogie, jakýkoli šovinism. Nejenže nepodceňuje německé vědy a výsledků jejího badání, nýbrž plně a spravedlivě je oceňuje a doceňuje. Ale nemůže neviděti skutečnosti, že německé vědecké školy mají a měly své jednostrannosti a nedostatky, kde bylo jim třeba oprav a doplňků badateli národností jiných, Francouzi, Angličany, Američany. Na vybudování jeho nauky pracovali vedle Němců a těchto národů i národové menší, a každý z *nitra a tajemství své mentality, svou zvláštní povahou myšlenkovou*: a pouze *souhrou* těchto národností vzniká nauka dokonalá, pokud jest dokonalost dostupna lidskému snažení. To jest to, čemu říká Syllaba „světovost naší nauky“: spolupráce všech národů z nitra jejich národní duše, národní logikou a národní obrazností (neboť i jí jest třeba při vědecké tvorbě) na úkolu všelidském. A tak výtěžek ryze odborné knihy Syllabovy jest dosahu přímo *politicky kulturního: nutnost* pokojné spolupráce všech národů na díle kulturně tvořivém. Přesvědčení Syllabovo vyznívá radostným pevným optimismem do budoucnosti: „Na tomto cíli nezměnila nic ani světová válka, třeba jej načas zatemnila a třeba mnohých kulturních hodnot zneužila na dílo nenávisti a zhouby. Ba naopak, řečený cíl bude po válce vytčen pevněji a jistěji než kdykoli předtím. Pro něj lidstvo chce uvolniti veškeré své síly.“

Zde lze přímo hmatati, jak badatel odborník staví do služeb svého díla svou mravní osobnost, své přesvědčení národnostně občanské. Bez této víry v kulturně lidský význam své nauky nemohl by badati, nemohl by pracovati: ona teprve dosahuje a vyvrcholuje jeho snažení, jako jest jeho podkladem. Žádá od vědce celé jeho nitro, opravdovost jeho povahy lidské a občanské. Odbornictví dochází svého smyslu teprve tímto přesvědčením lidsky a národně tvořivým.

Proto dává krásně a důmyslně prof. Syllaba své dílo pod patronát velikého českého vědce-buditele Jana Ev. Purkyně. Ne proto, že zasloužil se nějak o badatelský obor autorův, nýbrž proto, že mu ztělesňuje *vzor a praty*p vědeckého tvůrce českého. „Jeho zájem patří,“ praví o něm prof. Syllaba, „nejen jeho znamenitým výzkumům odborným, nýbrž i vědecké činnosti lékařské, která se u nás pod jeho záštitou počala probouzeti, a všemu našemu hnutí národnímu vůbec. *Spojoval v sobě člověka českého a evropského*. Spěl ke světlu světové veřejnosti, a přece tkvěl kořeny své bytosti v rodné půdě. Byl zároveň světovým badatelem i buditelem národním.“

To jest konfese velmi významná o tom, jak pojímá prof. Syllaba vědeckou práci. Nestačí pouhé odbornictví; jest třeba, aby bylo ho užíváno pro vyšší účely, aby bylo jimi vyvažováno. Tento universalism jest poslední životní tajemství veliké doby našeho národního obrození. Nikdo z jeho patriarchů nebyl pouhopouhým odborníkem, každý byl a snažil se býti dělníkem lidství a tvůrcem národství. Pohlédni jen na postavy našich buditelů, na Dobrovského, Palackého, na Šafaříka, na Purkyni. Jaké typy vesměs faustovské, v jejichž hrudi háral žár nadlidský, jemuž nebylo nasycení. To byli opravdoví lidé renesanční, jak o nich píší historikové té doby, lidé universální, nejinak universální než Leonardo da Vinci, Michelangelo, Galilei. Dobrovský není jen filolog, jest sám ztělesněný duch moderního kriticizmu, jasný paprsek světelný, toužící sestoupiti na dno vod nejhlubších a nejtemnějších. Nebo Palacký! Nebyl jen nejkritičtější a nejsvědomitější historický badatel své doby, byl i velký básník, orga-

nisátor, politik, zákonodárce svého národa. A jak právě z tajemství své živé, pohnuté osobnosti tvořil Purkyně, jehož se dovolává prof. Syllaba! Východisko značné části jeho objevů jest intuitivní: pohled na jev životný, osobní zkušenost a zážitek, zaujetí myslivého zraku a vznícené duše! Jen těmito stránkami, jen touto živou spanilostí své duše mohl okouzlití takového znatele lidských typů, jako byl Goethe.

Není náhodné, že všichni tito naši patriarchové měli důvěrný a živý vztah k poesii a k umění slovesnému, že byli vpravdě básníky. Byli duchové v podstatě své estetičtí, jako byl běžděky estetikem badatel řecký, který hleděl na kosmos jako na projev zákonné harmonie. Jen tak mohla vzniknouti veliká základní díla těchto převzácných lidí, pilíře, na nichž visí celá naše kultura národně lidská. Pohled třeba na Palackého Dějiny národa českého. Vědecky, t. j. badatelsky, jest toto dílo dnes v celých svých stránkách předstiženo. Otevřely se nové prameny; badací, kombinační metody se zjemnily; přezvěd a dohad lidský pronikl leckde dále. Ale jest tím poškozeno *dílo* Palackého? Nikterak. Naopak: jako budova, jako stavba, jako výraz lidské osobnosti přichází teprve nyní k plné platnosti, nyní, kdy neslouží již přímo badatelskému užitku. Teprve nyní poznáváš v něm jasně útvar esteticko-ethický, půl drama, půl filosofickou skladbu, výraz silné harmonické osobnosti, vkořeněné hluboce v půdu práva a spravedlnosti. Jaký krásný, mohutný, vpravdě posvátný dub, říkám si po každé, kdykoli čtu jeho dílo a myslí mi šumí mohutně lepý rytmus jeho krásné, klasicky jasné a členité prózy, hluboký a přísný jako zvuk větrného poryvu zachyceného korunou lesního obra; a jak hluboko vryl se v tvrdou žulovou půdu práva a spravedlnosti!...

V letech ne příliš dávných, které snad pro většinu našich vědeckých pracovníků trvají posud, procházela naše věda odbornictvím příliš zúženým, možno říci zploštělým. Byly vědní obory, kde bylo skoro zakázáno myslit; smělo se jen pozorovat, počítat, zapisovat, co se vidělo a co se dalo sečíst nebo znásobit nebo zlogaritmovat. Klec tohoto těsného a *nesprávného* odbor-

nictví, odbornictví pro odbornictví, jest dnes proražena, jak ukazují zjevy, jako jest zjev Syllabův. Odbornictví vědecké pojímá se jen jako východisko vlastní vědecké tvorby, která jest jako každá tvorba projev celé osobnosti odosobené, vysvobozené a vykoupené z pout subjektivismu, zušlechtěné snažením nadosobním; a odbornictví doplňuje se a tříbí se neustále universalností, snahou neztratiti se zřetele základní koncepce filosoficky kulturní; není opravdového badatele odborníka bez myslitele tvůrce — obojí musí se doplňovati, obojí musí spolupůsobiti.

A tak dožíváš se radostného zjevu, že badatel odborník jako prof. Syllaba klade se svého odborného stanoviska požadavky a dochází přesvědčení a jistot mravních, které mají veliký význam politicky kulturní. Klade *uvědomělý* požadavek vědy osobnostní a národně tvořivé. To jest cosi tak radostně důsažného a významného, že musí býti dovoleno, aby i neoborník pozdravil to díkem a souhlasem!

Druhé období života Neumannova a tvorby jeho spojí asi již příští literární historik s jeho přestěhováním na Moravu, do Řečkovic u Brna, kde se usadil básník tuším záhy v prvních letech nového století. Tato nová životní a tvůrčí kapitola přinesla posud žní kromě Hrsti květů různých sezón, již označuje sám básník za knížku nahodilou a provisorní, a kromě sešitku politické lyriky Českých zpěvů, satirických invektiv a apostrof nenových výrazem i rázem uměleckým, tři významné sbírky: *Knihu lesů, vod a strání, Bohyně, svělice a ženy* a nejnověji „knihu lyrických průbojů“ *Nové zpěvy* (nákladem Borového, 126 stran, s 3 kresbami Vlastislava Hofmana, Josefa Čapka a Václava Špály).

Z knih těchto Bohyně, svělice a ženy, hrst ženských charakterů i osudů historických i legendárních, označuje básník torsem, které vydává jako knihu pouze na cizí přání, a pokládá ji asi dnes za překonanou a opuštěnou etapu svého umění. Vpravdě jest to pendant k historicky cyklické poesii Macharově a jde jen zřídka nad výraz pozdního Machara: střízlivě věcný, klidně referující, neosobně objektivný. Sem tam nalezněš u Neumanna více vnitřního vzruchu a více vnitřního hudebního zaujetí než u Machara — jinak není však mezi nimi stylového rozdílu.

Ale i *Knihu lesů, vod a strání*, první vzkypělý výraz básnických smyslů, obrozených stálým stykem s přírodou, vykoupáných v její síle, svěžesti a vůni, pokládá asi dnes autor za svou básnickou minulost, poněvadž jest tvořena v uzavřených for-